

PORTRETE ALE UNOR PERSONALITATI ISTORICE DIN TABLITELE DE LA SINAIA

Viorel UNGUREANU,
Prof.univ.dr.ing., Universitatea „Vasile Alecsandri”, Bacau

Abstract: *Mouset of the Sinaia plates contains images of some antic historical personality that are presented in this paper. For a better visibility, each portrait is presented separately.*

Tăblițele de la Sinaia conțin numeroase portrete ale unor personalități istorice despre care, uneori, nu se cunosc informații din alte surse. Se poate aprecia că tăblițele care conțin portrete ale diferitelor personalități sânt de complexitate maximă iar unele dintre ele au avut și dimensiuni neobișnuit de mari, așa cum este și cazul tăblițelor cu nr. 58 și 91 din cartea lui Romalo. Pentru obținerea unei tăblițe cu text scris era nevoie de poansoane de imprimare care să conțină literele alfabetului utilizat. Însă, pentru obținerea de portrete sau imagini ca cele care apar în tăblițele de la Sinaia era nevoie de poansoane care să reprezinte portretul sau imaginea respectivă. Astfel de poansoane puteau fi realizate dintr-un lemn de esență tare sau un alt material, cum ar fi cornul. Imaginile imprimate cu astfel de poansoane, aveau pe tăblițe aceeași mărime. Astfel încât, atunci când pe imaginile tipărite apar aceleași reprezentări, dar cu dimensiuni diferite, putem să ne dăm seama de mărimea reală a tăbliței respective, față de imaginea tipărită pe hârtie. Astfel, de exemplu, comparând imaginea reginei Mara de pe tăblița 10 sau 126 cu aceeași imagine de pe tăblița 91, putem să ne dăm seama de dimensiunile reale ale tăbliței 91 (figura 1). Tăblița 91 a fost mult mai mare decât celelalte tăblite din colecția de la Sinaia.

Poansoanele folosite pentru imprimarea portretelor au fost utilizate de mai multe ori, astfel încât, imaginile personalităților respective apar pe mai multe plăci, ca urmare, dacă pe una din tăblițe o imagine apare cu defecte, atunci, poate fi analizată o vedere a aceluiași portret de pe o altă tăbliță. Imaginile portretelor de pe tăblițe sunt însoțite, de multe ori, de informații explicative, astfel încât, informațiile de pe o tăbliță pot fi completate cu informațiile de pe alte tăblițe. De exemplu, portretul lui Erigerio Mariso de pe medalionul de la Sinaia nu este însoțit de explicații legate de numele acestuia, însă, din conținutul altor tăblițe, care conțin același portret, se poate înțelege despre cine este vorba.

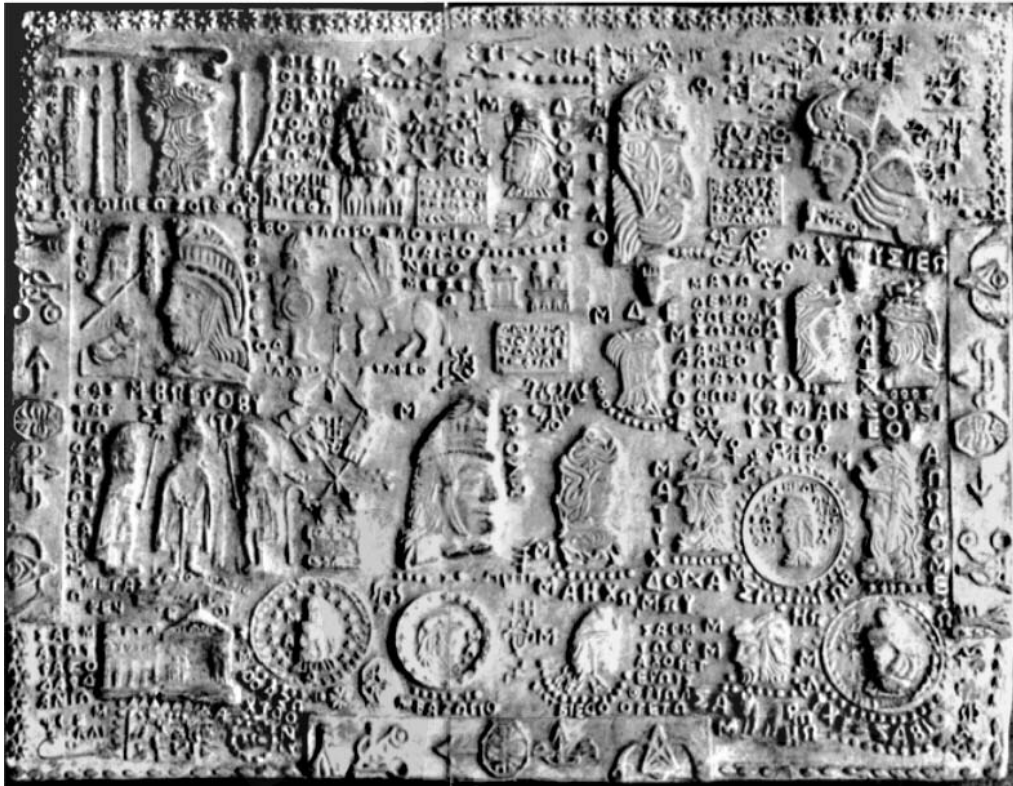

Fig.1. Tăblița 91. Portrete din timpul lui Burebista.

În colțul din stânga-sus a tăbliței 91 se distinge portretul reginei Mara, soția lui Burebista. Acest portret mai apare și pe alte tăblițe, iar la inspirația D-lui Dan Romalo, avem și o imagine în detaliu al acestei regine (figura 2).

Din conținutul tăblițelor de la Sinaia, se poate deduce că locul de baștină al reginei Mara a fost o cetate de pe malul lacului Tașaul în apropiere de Mangalia, după care o întâlnim la Genucla și Sarmisegetusa. La moartea lui Burebista, regina Mara i-a depus inima pe altarul de la Genucla, iar capul său a fost dus, tot de regina Mara, la Sarmisegetusa. Din tăblița cu nr.13, care are drept autor pe Deceneu, putem să știm că regina Mara se ocupa cu făurirea armelor de fier; acesta este și motivul pentru care în jurul portretului ei din tăblița 91 sunt prezentate arme de tipul celor pe care le făurea.

Începând de sus, pe latura din stânga și rândul de jos, se poate distinge textul: **ΩΚΤΑΒΙΟ ΛΩ ΣΕΨΕΣΘΟ ΤΡΟΥΠΕΩ ΣΟΥ ΘΘ**, care se poate traduce astfel: *A lui Octavio la Segesta trupe au fost*. Această frază se referă, cu multă probabilitate, la războiul de cucerire dus de împăratul roman Ocavian în zona Iliriei

Fig. 2. Tăblița 91- detaliu. Portretul reginei Mara, soția lui Burebista.

în perioada 35-33 î.Hr. Acestei tendințe expansioniste i s-a opus și Burebista împreună cu bastarnii, dalmații și iazigii. Una dintre bătăliile importante a avut loc la cetatea **Segesta** aflată pe malul râului Sava.

În partea din dreapta a imaginii din figura 2 se poate distinge următorul text: **AT E ΠΟΥΔΙΩ AT ΛΗΘ ON ΣΟΝΘΕ ΛΟ ρ YEΩ** care continuă pe verticală în jos în dreapta portretului lui Burebista prin **MATΩ BOEPΩBHΣETO**. Textul poate fi tradus astfel: „*La a lor venire la dâșii, ei erau la Ro al stăpânului Burebista*”, „*Ro*” fiind zeul suprem al geto-dacilor. În colțul din dreapta jos, ca o imprimare separată (figura 2), avem textul: **ΘΠΟΥΠΕΥ MATΩ ΓΕΘΩ**, care se traduce prin „*Trupele stăpânului (împăratului) geților*”. Este posibil ca textul de mai sus să se refere atât la portretul din stânga (Mara) cât și la cel din dreapta (Sigobio). În tăblița 91 sub portretul reginei Mara se află portretul lui Burebista. În figura 3 este reprezentat un detaliu din tăblița 91 cu Burebista, la care s-a atașat și o imagine prelucrată a aceluiași personaj din alte tăblițe.

În colțul din stânga-sus al detaliului din figura 3, ținând seama și de afirmația lui Dan Romalo, se poate distinge **ΨE ΠO**: care se referă la Gea și Ro zii supremi ai geto-dacilor. Sub portretul lui Burebista sunt prezentate siluetele a trei războinici (figura 4) însoțite de inscripții.

Fig.3. Tăblița 91- detaliu cu Burebista la care s-a adăugat și o imagine prelucrată

Fig.4. Tăblița 91- detaliu cu trei războinici.

Deasupra capului celor trei războinici este scris **M ΒΩΕΡΟΒΥΣΕΤΟ** care se traduce prin „*Stăpânul Boerobyseto*” (M este inițiala de la MATO), iar în partea stângă **ΒΑΣΤΑΡΝΩ ΔΑΛΜΑΤΩΥ Ε ΕΑΖΙΨΗ** care se traduce prin „*bastarnii, dalmații și iazigii*”.

Este de remarcat că numele lui Burebista este scris de două ori pe aceeași tăbliță cu interschimbarea locului între “O” și “Ω”. Sub personajul din stânga din figura 4 și deasupra templului reprezentat în partea din stânga-jos a tăbliței 91 se poate desluși scris textul: **ΜΕΓΑΣΩ ΧΕΝΕΥΟ** care poate fi tradus prin „*Mărețul Deceneu*”. În tăblițele de la Sinaia marele preot Deceneu este numit „*Ceneu*” iar forma „*Deceneu*” a apărut după zeificarea sa, ceea ce se exprimă prin „*Deo Ceneo*” care a dus la numele cunoscut în istoriografie. În figura 5 este redată o

Fig. 5. Deceneu la Moleo Dava și la Sarmisegetusa.

vedere a lui Deceneu din tăblițele 42 și 117 când era relativ tânăr și se găsea la Moleo Dava (figura 5 stânga) și o altă vedere a lui Deceneu din tăblițele 45, 79 și 80 (figura 5-dreapta) când se găsea la Genucla și Sarmisegetuza, și era mai înaintat în vârstă.

Imaginea lui Deceneu, preluată din tăblița 79, conține jos și un simbol care are semnificația literei “D”, care este inițiala de la “*Deo- zeu*”. Deceneu este unul dintre autorii cei mai importanți ai tăblițelor de la Sinaia. În tăblița 79 se afirmă că locuitorii Siretului au păstrat scrieri realizate prin imprimare de către atlanți referitoare la „*învățăturile*

despre faptele oamenilor". Deceneu a fost Mare Preot la Moleo Dava, apoi la Genucla și, în final, la Sarmisegetusa. După moartea lui Burebista, a luat măsuri pentru pedepsirea celor vinovați și a avut grijă de fiul lui Burebista să fie trimis la Genucla de unde era, probabil, familia sa.

În rândul de jos, de la stânga spre dreapta, din tăblița 91, sub templul prezentat se poate desluși textul: **ΣΑΡΜΑΤΟ ΤΡΑΚΟ ΔΑΡΔΑΝΩ ΜΑΧΙΑΩΝΥ**, și, chiar în colț, fără prea multă certitudine, se poate desluși **ΨΙΟΜ ΛΙΟ** astfel încât, întregul text ar putea fi tradus astfel: „*sarmații, tracii, dardanii, macedonenii cu femeile lor*". Acest text poate să indice faptul că toate aceste popoare practicau aceeași religie. În continuare urmează o pecete neclară și inscripția **MATO ΔΟΑΖΩ**, apoi, o altă pecete cu fond neclar și cu inscripția **MATO ΒΑΖΩΡΥΟ**. Cuvântul MATO este scris în interiorul pecetilor și se traduce prin „*stăpân*". Numele celor două personalități scrise în afara pecetilor au în fața lor câte un „*M.*” care reprezintă inițiala de la **MATO**. Portretul lui Bazorio este reprezentat, cu mai multă claritate în tăblița 76, în care, se afirmă că acesta se ocupa cu construcția ambarcațiunilor de luptă pe Dunăre, iar la bătălia de la **Segesta** au participat flote navale maritime și fluviale care au aparținut romanilor dar și traco-geto-dacilor. În figura 6 sunt prezentate portretele lui Bazorio și al lui

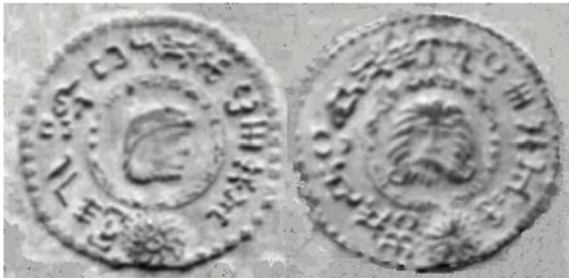

Fig. 6. Bazorio și Ziutado din tăblița 76.

Ziutado preluate din Tablița 76. Numele acestor personalități pot fi citite pe medalioane în sens antiorar. Portretul lui Ziutado (din dreapta) mai apare și pe plăcuța 90.

În coloana de mijloc-sus a tăbliței 91 este reprezentat portretul lui **ΣΥΓΟΒΗΩ** și al lui

M. ΔΡΟΜΥΩ, adică **Sygobio** și **Dromyo**, (figura 7). Este posibil ca textul din partea stângă a imaginii din figura 7, comentat în legătură cu portretul reginei Mara din figura 2 să se refere și la Sigobiu din figura 7. Sub portretul lui Sigobio există trei siluete care ar putea să reprezinte pe cele trei Gee ale macedonenelor. În cartușul de jos, care nu prezintă o claritate suficientă, s-ar putea transcrie textul: **Δ(ΙΟ) ΥΑ ΡΟ ΝΑ ΙΑΟ ΙΙ Α ΝΥΑ : (((V III ()**, care ar putea fi interpretat astfel: „*Zeul lor Ro la a lor două nașteri ...*”; prin care se afirmă că zeul **Ro** a fost prezent la nașterea celor două personalități urmată de o exprimare a anului, dar care nu se poate desluși cu precizie. După litera „**Δ**” urmează două puncte care țin,

Fig. 7. Tăblița 91- în coloana de mijloc-sus, Sygobio și Dromyo.

Fig. 8. Tăblița 91- în partea de mijloc, sub portretul lui Sygobio și Dromio.

de obicei, locul unor litere nereprezentate. Sub portretul Lui Dromyo (figura 8) sunt figurate două altare, iar dedesupt, într-un cartuș se poate citi textul: ΔΡΟΜΥΩ ΤΟ Α ΤΕΙΟ ΛΟΥ ΛΙΣΙΜΑΧΩΥ; prin traducere se obține: „*Dromio la ai lui la Lisimax*”.

Deasupra războinicului din figura 8 este scris textul: **ΒΟΥ ΛΩ ΡΟΥ ΥΑΟΥ ΠΙΩ ΠΑΝΟΝΙΕ Ο ΜΕΣΥΩ**. În traducere se obține: „*Războinicii lui Ro au mers pe râu în Panonia din Moesia*”. Sub cei doi războinici, pedestru și călare, este scris un text, care este greu de înțeles și de încadrat în contextul general al tăblițelor de la Sinaia. Tinând seama de situațiile întâlnite în celelalte tăblițe, se poate propune o separare a textului în cuvinte și traducere, astfel: ΔΕ ΤΙ ΛΑ ΤΟ ΚΑ ΧΕΟ, cu înțelesul: „*De la al lor RA la Kali aceea*”. În interpretarea propusă, s-a ținut seama că „LA” este o variantă pentru Zeul Suprem **Ro** sau **Ra**, iar „ΚΑ” ar putea fi o exprimare prescurtată a numelui zeiței întunericii și morții „ΚΑΛΙ”. În continuare, pe coloana din mijloc avem portretul lui Oroles.

În figura 9 este prezentat portretul lui Oroles, care a fost preluat din tăblița 91, iar templul din partea dreaptă a fost preluat din tăblița 14, în care se afirmă că acesta a venit, la acest templu, să mulțumească zeilor pentru faptul că este viu după războaiele, la care a participat. Este posibil ca acest templu să fi fost situat în apropierea cetății Elia Carseoy, care ar corespunde Hârșovei de astăzi. În tăblița 106 se afirmă despre Oroles că i-a apărat pe geți împotriva bastarnilor, iar în tăblița 115 se afirmă că a dăruit reginei Mara o sută de briliante de rubin câștigate de la bastarni.

În partea dreaptă a portretului lui Oroles, din tăblița 91, sunt prezentate portretele unei tinere regine a Macedoniei și a mamei sale. Deoarece portretele din tăblița 91 sunt mai puțin clare decât aceleași portrete din tăblița 108, în figura 10

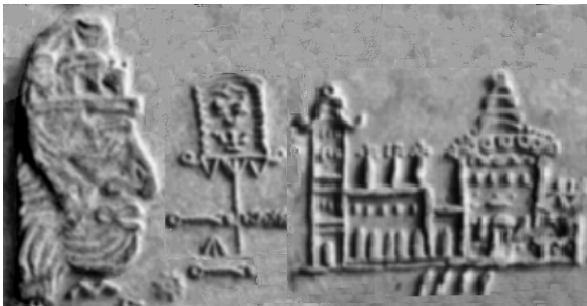
Fig.9. Tăblița 91-Portretul lui Oroles și templul din tăblița 14 la care a mulțumit zeilor pentru că este viu.

Fig.10. Tânăra regină a Macedoniei și mama sa

sunt prezentate imaginile din tăblița 108. În tăblița 19 și 108, se relatează despre faptul că regina mamă a ales-o pe tânăra sa fiică să meargă pe „*patul lui Ro*”, adică să intre de vie în foc, pentru a ajunge la Tatăl Ceresc. Pentru a fi aleasă, tânăra regină a participat la o întrecere de traversare prin înot a Dunării pe la „*Vadul Macedonenilor*”. Este greu de spus astăzi unde s-a aflat acest vad. Tânăra regină este numită „*MAHXΩ*”, ceea ce se traduce prin „*Cea Puternică*”. Este posibil ca de la această tânără regină să provină numele Macedoniei. Tânăra regină este prezentată în partea stângă din figura 10, iar regina mamă, prezentată în partea dreaptă, este însoțită în tăblița 91 de textul: *MATYX ΔOY XAMΩY* care se poate traduce prin „*Stăpâna tuturor*”.

În colțul din dreapta-sus al tăbliței 91 (figura 11) este prezentat portretul unei personalități feminine numită *M. XYΣIEΩ* ceea ce se poate traduce prin „*Stăpâna Hysieo*”. În celelalte tăblițe cunoscute nu mai este amintită această personalitate,

Fig. 11. Conducătorul goșilor din tăblița 67 și 91.

astfel încât, nu se poate ști cu exactitate despre cine este vorba. Ar putea avea legătură cu personajul din stânga portretului, care-l reprezintă pe conducătorul goșilor așa cum este prezentat în tăblița 67, (figura 11).

Tăblița cu numărul 67 se referă la goți și la zona în care locuiau aceștia. Din conținutul plăcii, se poate înțelege că, la o anumită cetate numită *Ziosy* sau *Seiosy* mergând spre scii, se află goții. Pentru a ajunge la ei trebuia mers în lungul râurilor noastre, având răsăritul soarelui în dreapta. Dacă ne plasăm în Tracia, pentru a ajunge la goți

trebuia mers spre nord, nord-est de-a lungul unor râuri cum ar fi Siretul, Prutul sau Nistrul. Faptul că autorul plăcii 67 se afla în Tracia, rezultă din conținutul plăcii 109, care este scrisă aproape cu același alfabet și exprimă aproape aceleași concepții despre războinicii geți. În tăblița 67 se mai face precizarea că goții sunt amestecați cu geții și că au același zeu suprem, pe **Ro**, la care trimit anual câte un mesager. De asemenea, se menționează faptul că împăratul lor este și împăratul geților. În partea de mijloc-jos a plăcii 67 există un portret, care este reprezentat și în tăblița 91 cu explicația „**MATYHO**” ceea ce poate însemna „*Impăratul* sau *Stăpânul*”. Acest portret este reprezentat în figura 11 împreună cu unul din palatele sale din care se remarcă asemănarea cu stilul arhitectonic moldovenesc. De asemenea, se remarcă un steag asemănător prapurelor folosite în biserica ortodoxă pe care se remarcă litera „**Ψ**”.

Portretul lui Zigobiu, despre care este vorba în tăblița 109, este și el reprezentat în tăblița 91, dar imaginea este neclară însă este însoțită de un text interesant. În figura 12 este prezentată imaginea lui Zigobiu din tăblița 91 completată cu imaginea mai clară din tăblița 19.

Portretul lui Zigobio din tăblița 91 este înconjurat de textul: **ZIGOBIO ON DY LIO SONTEOY RA HIL**, adică „*Zigobiu la zeul lui care se află la a lui Ra munte*”. De aici rezultă că în Dacia mai exista un munte sfânt al lui Ra sau Ro, sau este vorba de același munte care este

Fig. 12. Portretele lui Zigobio din tăblițele 91 și 19.

numit și „**Mont Gato**”, adică „*Muntele Leopardului*”. În tăblița 19, portretul lui Zigobio este însoțit de textul: **MATO MYX** care se poate traduce prin „*Stăpânul Puternic*”. În tăblița 91 (figura 7) este reprezentat și un portret văzut din față atribuit lui **Syobio**. Este de presupus că se are în vedere același personaj, pentru care avem portrete din profil și din față. Portretul din față mai este reprezentat și pe tăblița 11 și posibil pe tăblițele 117 și 126.

În coloana din dreapta, pe mijloc, a tăbliței 91 sunt prezentate portretele ale trei personalități (figura 13). Portretul din stânga este însoțit de textul „**M ΔEMAPOE**” care se poate traduce prin „*Stăpânul Demaro*”; iar între portrete este interpus textul: **MATΩ ΔEMAPO EON ΣΩNTO ANTHΓΩ NEO**

Fig. 13. Portretele lui Demaro Komanyseo și Zuraseo.

MAXIAΩNOY, care poate fi tradus prin: „*Ai stăpânului Demaro au fost potrivnici macedonenilor*”.

În partea din mijloc a figurii 13 este prezentat portretul lui Zuraseo, iar indicația „MATYXO KΩMANYZEYOY-

Stăpânul Komanyzeoy” trebuie să se refere la portretul din dreapta, adică indicațiile din dreptul acestor două portrete sunt inversate. Zuraseo a fost un colaborator apropiat al lui Burebista, și a fost reprezentantul acestuia la Moleo Dava, iar după moartea lui Burebista și ocuparea Genuclei de către romani, a mers personal la **Rosieno**, conducătorul sciților, pentru a obține ajutor în alungarea romanilor. Zuraseo este prezentat în detaliul din tăblița 3 (figura 14) în care cei „*O*

sută de mari bătrâni înțelepți ai pământului getic de la Genucla” îi mulțumesc pentru ajutorul dat, pentru eliberarea cetății. În detaliul din figura 14 se poate distinge textul: „TO MATO ZΩPZIEO- *către stăpânul Zuraseo*” apoi, „ΔΩ ON ΠO XΑΣHM KOPΣ – *către dânsul cu fierbinți inimi*”.

Fig. 14. Portretul lui Zuraseo din tăblița 3.

În colțul din dreapta – jos al tăbliței 91 există trei portrete insuficient de clare însoțite de texte informative reprezentate în detaliul din figura 15. În partea stângă

Fig.15. Tăblița 91- detaliu din colțul de dreapta-jos.

există un portret însoțit de textul: „M. BIEΔO – *Stăpânul Biedo*”. Iar în fața acestui portret avem textul: ΣΑΡΜΥΩ ΘΡΑΧΟ ΠΕΤΕΡΩ ΥΣΘΡΥΩ ΛΟ ΓΕΤΩ care poate fi tradus prin

„țara tracilor a ajuns la Istru la geți”. Portretul din mijloc al figurii 15 este însoțit de textul **M. ΣΑΡ ΜΕΙΩ**, care poate fi tradus prin „*stapânul țării mele*”, iar în tăblița 125 același portret este însoțit de textul: **ΒΑΣΕΛΕΩΣ ΣΑΡΜΙΟ**, ceea ce se traduce prin: „*împăratul țării*”. Acest portret îl reprezintă pe Erigerio Mariso, succesorul lui Burebista la Sarmisegetuza și este reprezentat și pe una din fețele medalionului de la Sinaia (figura 16). Portretul din partea dreaptă a detaliului din figura 15 este însoțit de textul **M. ΣΥΧΤ ΖΑΒΙΟ** care se traduce prin „*Stăpânul de la cele șase cuvinte*” și se referă la Moleo Dava care mai era numită „*Sar Mont Gato Dav Skit Geț*” și conține șase cuvinte. Acest portret mai apare și pe tăblița 125 însoțit de textul **M. ΣΥΧΤΟ ΖΑΒΙΟ ΓΕΘΟ**, cu o semnificație asemănătoare.

Pe una din fețele medalionului de la Sinaia este reprezentat Erigerio Mariso, succesorul lui Burebista, despre care se afirmă, că l-a ales pe fiul său să meargă pe „*patul lui Ro*”, împreună cu niște nobili (prizonieri) romani. Pe cealaltă față este reprezentat un alt portret care este al lui Kotizo, fiul lui Erigerio, cel care a dorit să meargă pe patul lui Ro după ce a fost rănit la trecerea Dunării în timpul întoarcerii de la o expediție de pradă pe teritoriul romanilor. În figura 16 este prezentat Erigerio Mariso (dreapta) și fiul său Kotizo (stânga).

Fig. 16. Vederi ale lui Erigerio Mariso și a fiului său Kotizo de pe cele două fețe ale medalionului de la mănăstirea Sinaia.

Fig. 17. Vederi ale lui Dapigeu și Mukrynino din tăblițele 45 și 62.

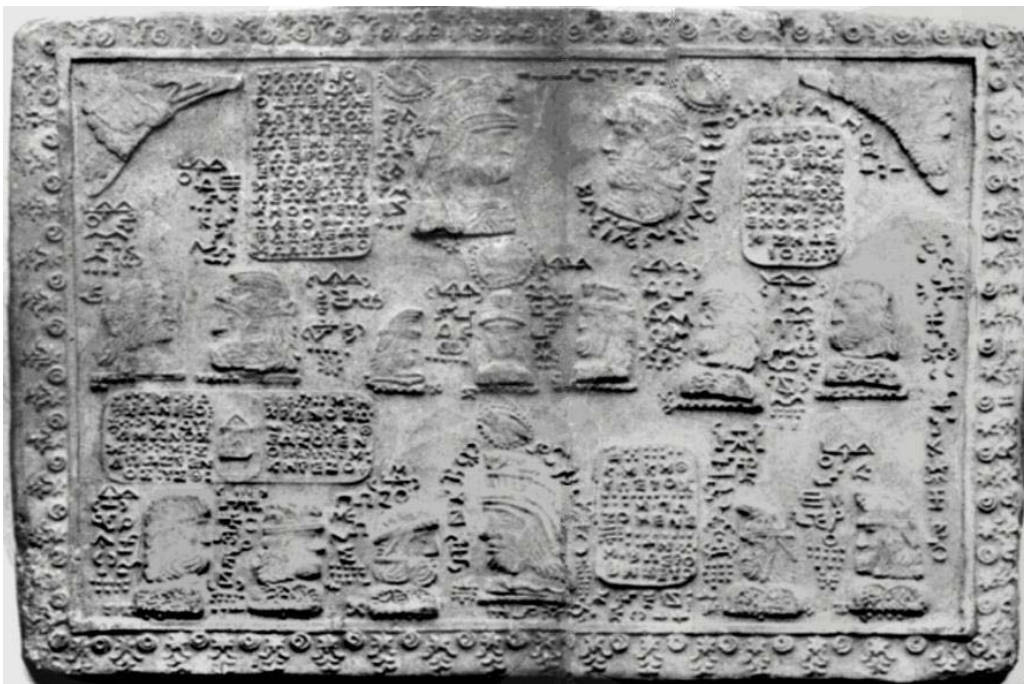
Portretul lui Erigerio Mariso (dreapta) și fiul său Kotizo (stânga). Cu multă probabilitate monezile de tip „*COSON*” îl reprezintă pe acest temerar fiu al lui Erigerio. Portretul lui Erigerio Mariso mai apare și pe tăblița 125, iar al lui Kotizo pe tăblița 69.

Pe tăblițele 45 și 62 sunt prezentate mai multe portrete, dintre care se pot distinge portretele lui Deceneu și a lui Burebista, însă mai

apar două portrete despre care nu se dau indicații cui aparțin. Aceste portrete sunt prezentate în figura 17.

În tăblița 45, a cărei autor este este cu multă probabilitate Deceneu, se afirmă că Burebista a supraviețuit numeroaselor atentate datorită gardienilor săi care proveneau din zona sa de naștere. Acest fapt i-a nemulțumit pe ceilalți șefi de trib care nu proveneau din această zonă. După moartea lui Burebista, gardienii care nu l-au putut salva, de supărare și-au scos ochii. Deceneu i-a îngrijit pe acești bravi gardieni, apoi le-a dat o misiune tainică de al duce pe Mukrynino, fiul lui Burebista, de la Sarmisegetuza la Dapigeu, la Genucla, de unde era, probabil, familia sa. Portretele de pe tăblițele 45 și 62 prezentate în figura 17 îi reprezintă cu multă certitudine pe Dapigeu (stânga) și pe Mukrynino (dreapta). Este posibil ca tăblița 62 să-l aibă drept autor pe Mukrynino, fiul lui Burebista, deoarece este menționat în colțul din dreapta-jos al tăbliței.

Tăblița 58 (figura 18) conține unele portrete, care apar și în alte tăblițe. Însă mai conține și alte portrete, care sunt mai greu de identificat. Dintre portretele cunoscute din alte tăblițe se remarcă în partea de mijloc-jos portretele lui Burebista și al lui Bazorio. Tăblița conține texte imprimare în chenare dreptunghiulare pe

Fig. 18. Tăblița 58. Portrete din perioada de început a lui Burebista.

care s-au modelat informații alfabetice. În partea de sus-stânga, într-un chenar dreptunghiular, este imprimat textul: ΤΡΟΥΠΕΟ ΜΑΤΟ ΔΑΒΟ ΔΩΕ ΛΟ ΗΕ ΣΑΡΜΙΖΟ ΠΡΩ ΠΑΣ ΠΟΣΩ ΩΕ Μ.Κ.Ν. ΒΩΕΡΟΒΥΣΕΤΟ * • ΣΑΡΜΙΖΟ ΒΑΣΙΛΕΩΣ • ΤΡΑΧΗΟ •• ΓΕΤΟ ΔΑΒΟ•••• ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΩΛΙΣΕΗΟ; care poate fi tradus astfel: „*Trupele stăpânului cetății, ale țării lui, prin trecătoarea pusă de M.K.N. Boerobiseto* • Al țării Impărat • Al Traciei•• A geților cetate••••*” Inițialele M.K.N. provin, de obicei de la „Mato. Kotopolo, Nobalio”.

În jurul portretelor din partea de sus a tăbliței 58 (figura 19) sunt imprimate textele: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΣΑΡΜΙΖ și ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΩΛΗΣΕΙΟΣ ΣΙΡΜΗΟΥ ÷ ;

Fig. 19. Tăblița 58- detaliu din din partea de mijloc-sus.

care pot fi traduse astfel: „*Impăratul țării*” și „*Impăratul Moliseios al Sirmiolui*”. Textele din celelalte chenare sunt mai greu de interpretat din cauza unor incertitudini privind semnificația simbolurilor utilizate. În chenarul din dreapta-sus se poate transcrie textul: ΜΑΤΟ •• :: Δ ΘΕΟ ΚΟΕ ΝΑΣ :: Μ. Θ :: ΜΩΛΙΣΟΧ Χ :: Χ•ΖΟΕ

::: Ο: Χ ΔΕΥΟ: Este posibil ca textul să se refere la „*plecarea la zei*” a lui Moliseo.

În chenarul din stânga-jos se poate distinge textul: Ω ΝΙΕΟ:• ΧΡΧ ΧΟ ΣΖΧ ΘΟ ΑΜΩ ΝΟΣΕΩ ΖΟΥΕΝ Σ-Ο ΑΠΩ ΖΥΕΝ- ΚΗΡΕΖΟ + ΟΣ:ΥΣΘ: Textul conține cuvinte scrise incomplete, se pot distinge câteva expresii: „*O nieo La dânșii*” „*to amo noseo zoyen so apo zyen – kirezo + os yst - celor iubiți au dus cu apa sfântă conducătorii din răsărit*”.

În chenarul din dreapta-jos, lângă portretul lui Burebista se poate distinge textul = ::: ::: ••Κ•ΜΚΜ ΘΥΩΕ ΥΟΧ •••••••••• Χ• ΠΩ ΖΟΜ ΕΝΖ =:••••• •••••••••• ÷ Ν :::•. Textul conține unele notații greu de interpretat; este posibil să fie vorba despre o referire la data când au avut loc anumite evenimente. Sub portretul lui Burebista se poate distinge textul: ΤΡΑΣΟ ΚΟ ΨΕΙΖ: ••ΕΟ - ÷, care poate fi interpretat astfel: „*La comanda cu blazonul său*”, cu referire la faptul că această

tăbliță a fost realizată la cererea lui Burebista.

În tăblița 20, este prezentat un portret și un altar (figura 20) în care este vorba de bastarnii cărora li s-a cerut de către Burebista să renunțe la zeii romanilor și să-l adopte pe **Ro** drept zeu suprem.

Fig. 20. Tăblița 20- detaliu cu portretul conducătorului bastarnilor.

Tăblița 20 conține textul: **Boyrebyseto dio hyo usia bastarno pazy ceo, so tia Segista dyoso, tra ryomyonuso dio ceta, cira bisika so Ro ghiao.** În traducere: „**Burebista, zeii caruia poarta bastarnilor**

pazeau, cu ai săi din Segista zei, a cerut a romanilor (cetate) zei, conducătorului altarului, cu Ro să-i schimbe”. În tăblița 20 nu se menționează numele conducătorului bastarnilor, acesta ar putea fi cel al lui **Tezieso** menționat în tăblița 126. În detaliul din figura 20 se poate observa pe altar o felină mare, care nu poate fi decât un leopard.

Pentru portretul lui Decebal nu există imagini prea concludente cu toate că există tăblițe bogat ilustrate și cu un conținut relevant din timpul domniei sale. În tăblița 124 există un portret, se pare al unei femei (figura 21-stânga), însă este însoțit la partea de jos de inițialele **M. Δ. B. Z.**. Acestea ar putea proveni din „**Mato Daceo Balo Zabelo**”, care ar putea avea drept semnificație „**Stăpânul Daceo Balo la Zabelo**”, deoarece

Fig. 21. Tăblițele 124, 96 și 114 - detalii cu portretul lui Decebal.

tăblița 124 se referă la faptul că Decebal a fost la Zido Dava (Alba Iulia) pentru a mulțumi zeului Zabelo al războiului pentru Victoria asupra lui Domițian pe la anul 87 e.n. În tăblița 130 se descrie meritele lui Decebal în războaiele cu romanii din

zona unei localități din sudul Porților de Fier, care este numită Boydun(um) și se menționează și anul când a avut loc acest război: 2321 de la Zamolsxis. Al doilea război cu romanii (în timpul lui Domițian) pare să fi avut loc în apropierea localității Poesta Dava, care era situată pe Argeș, în apropiere de București. Aici, Decebal cu generalii săi au întins o cursă romanilor, atrăgându-i prin fumul care se ridica de la aprinderea unor focuri într-un loc pe unde urma să treacă o ceată de 721 de tauri separați de restul turmei. La „*chemarea*” vacilor din turmă, taurii au trecut peste romanii care atacau cu consecințe ușor de imaginat pentru cei întâlniți în cale. În acest fel, au fost prinși și unii generali romani, printre care și generalul Fuscus, care au fost închiși. După această victorie, Decebal s-a dus să-i mulțumească zeului Zabelo la templul de la Zido Dava (Alba Iulia) după cum se prezintă în tăblița 124. Se poate aprecia că la acel timp Decebal era relativ tânăr și fără căciulă pe cap, deoarece se afla la templu pentru a mulțumi zeilor. În tăblițele 96 și 114 există alte portrete (figura 21 dreapta), dar care aparțin unei perioade de timp de la care au trecut peste 18 ani. Iar în tăblița 94 (figura 22) există o imagine

Fig. 22. Tăblița 94 - detaliu cu Decebal stând pe scaun primind o solie a romanilor.

cu Decebal stând pe scaun primind o delegație a romanilor la Sarmisegetuza. Pacea încheiată cu Domițian a durat până la războaiele cu împăratul Traian, când Decebal și-a pierdut viața în împrejurări descrise, de asemenea, în tăblițele de la Sinaia.

Decebal a fost surprins de romani, lângă Sarmigetuză într-o ambuscadă, în timp ce se întorcea de la conducerea armatei de la Poesta Dava și se îndrepta spre templul lui Zabelo (zeul războiului) însoțit de două unități militare pentru a cere ajutor geților în apărarea țării. Din conținutul plăcilor 65 și 84 se poate deduce că cele două unități militare, care îl însoțeau pe Decebal, au fost depășite numeric de către unitățile romanilor. Luptătorii daci au făcut zid viu în jurul conducătorului lor, însă, în cele din urmă, Decebal și-a pus capăt zilelor în modul cunoscut și din relatările istorice. Inima lui Decebal a fost scoasă de către romanii care au plecat cu

ea pe corabie, la templul razboiului de la Roma. Iar capul lui Decebal a fost incinerat la Sarmisegetuza; este posibil ca, odată cu incinerarea sa să fi trecut în împărăția cerului, de vii, și un număr de opt nobili credincioși lui prezentați în procesiunea din tăblița 28.

În tăblița 119 avem în colțurile de jos imagini ale generalului Diegio, cel care a încheiat pacea cu romanii, pe mijlocul Tisei, după moartea lui Decebal. După ocuparea a unei părți din Dacia, Diegio și-a mutat capitala la Sargedava, care ar corespunde, astăzi, localităților Ruginoasa sau Tg. Frumos din zona centrală a Moldovei. În tăblița 119, Diegio este reprezentat din față și din profil (figura 23). Înainte de izbucnirea celui de-al doilea război cu romanii din timpul împăratului Traian, Diegio a fost mare preot la Poesta Dava, care poate fi localizată pe Argeș aproape de Bucureștiul de astăzi.

Fig. 23. Tăblița 119- detalii cu portretul lui Diegio.

Concluzii: Tăblițele de la Sinaia conțin numeroase portrete ale unor personalități istorice care sunt însoțite și de informații despre numele și evenimentele la care au participat. Însă nu toate portretele pot fi identificate cu certitudine. Pentru identificarea acestor portrete a fost utilă compararea imaginilor lor de pe mai multe tăblițe (acolo unde a fost posibil). Identificarea portretelor acestor personalități și a evenimentelor la care au participat, pune în evidență complexitatea vieții social-politice de la începuturile istoriei din zona carpato-danubiană și balcanică a Europei.

Bibliografie

1. Romalo D. *Cronică getă apocrifă pe plăci de plumb? Editura Alcor. Edimpex, București, 2005.*
2. Ungureanu V. *Ro-zeul suprem al traco-geto-dacilor, Dacoromania, nr. 66, Alba Iulia, 2013.*
3. Ungureanu V. *Burebista și dezastrul suferit de romanii conduși de Caius Antonius pe valea Siretului, Dacoromania, nr.70, Alba Iulia, 2014.*
4. Ungureanu V. *Rebo de no tero - legile pământului nostru, Dacoromania, nr. 74, Alba Iulia, 2015.*

5. Ungureanu V., *Decebal și războaiele sale cu romanii conform tăblițelor de la Sinaia, Dacoromania, nr. 79, Alba Iulia, 2016*
6. Ungureanu V. *Religia geto dacilor și a altor popoare din zona carpato-danubiană și balcanică conform tăblițelor de la Sinaia, Dacoromania, nr. 82, Alba Iulia, 2016.*
7. Ungureanu V. *Relatări despre geții de pe malurile Istrului în tăblițele de la Sinaia, Dacoromania, nr. 83, Alba Iulia, 2017.*
8. Ungureanu V. *Erigerio Mariso și fiul său Kotizonio, Dacoromania, nr. 94, Alba Iulia, 2019.*
9. Ungureanu V. *ZidoDava- denumirea din tăblițele de la Sinaia a municipiului Alba Iulia, Dacoromania, nr. 78, Alba Iulia, 2016.*
10. www.dacoromania-alba.ro; www.dacia.org; www.dacii.ro.